

LUTERÁN–TURI SAROLTA

VAGYON ÉS PRESZTÍZS KAPCSOLATA RIMASZÉCSI SZÉCHY TAMÁS KARRIERVIZSGÁLATÁNAK TÜKRÉBEN

BEVEZETÉS

A Széchy család politikai pályafutásának az eddigi arisztokrata kutatások során kevés figyelmet szentelt a történész szakma. A vizsgálatot nehezíti, hogy nem maradt fent olyan méretű és rendszerezett levéltárunk, mint más kortárs főúri családok – Batthyány, Esterházy – esetében. A jelentősebb családtagokról készült összefoglaló kutatómunka sem látott még napvilágot, kivéve a 17. század egyik leghíresebb nőalakját, Széchy Máriát érintő műveket.¹A 16. században még csupán jómódú középbirtokos család karrierépítési stratégiájának részletesebb analízise ugyanakkor kitűnő adalékokkal szolgálhat a korszak nemeseit érintő társadalmi mobilizációs lehetőségek vizsgálatához.

Jelen tanulmány a család 16. századi felemelkedésében kulcsfontosságú szerepet játszó Széchy (III.) Tamás esetében vizsgálja a megszerzett vagyoni tőkének és rokoni kapcsolatrendszerének társadalmi presztízisére gyakorolt hatását. Megpróbál választ adni többek között arra a kérdésre, vajon sikeresen használta-e ki a korszak adta társadalmi mobilizációs lehetőségeket, hogy családját a főrendek sorába emelje. Mi módon kamatoztatta a megszerzett politikai hatalmát vagyona gyarapítására, mindez hogyan alakította személyes kapcsolati tőkéjét? A vizsgált történeti korban az uralkodók által alkalmazott új elitteremtési módszer, vagyis a bárói cím adományozása során ugyanakkor több esetben figyelhető meg párhuzam az adománylevéllel rendelkező főurak, valamint Széchy Tamás karriervizsgálata és vagyongyarapítása esetében. Nem lehet figyelmen kívül hagyni így azt a kérdést sem, hogy hivatalos rangemelésről az ő esetében miért nem tudunk.

GÖMÖR VÁRMEGYÉTŐL A DUNÁNTÚLIG

A Széchy család a Balog nemzetség tagja, a magyar történelemben betöltött jelentősebb szerepe az Anjouk regnálása óta figyelhető meg. Eredeti birtokaik az ország észak-keleti részében Gömör, Borsod, Abaúj és Pest vármegyékben feküdtek. Borsodi birtokaiknak közvetlen

¹Acsády 1885; R. Várkonyi 1987.

szomszédságában feküdt Diósgyőr vára,² ami földrajzi elhelyezkedésének és adottságainak köszönhetően I. Lajos uralkodása idején kiemelt szereppel bírt. Ennek hátterében nagymértékben a lengyel külpolitikai orientáció keresendő. Az Anjou uralkodó külpolitikai terveinek megvalósításához szükségessé vált a várhoz tartozó uradalom és annak megerősítése. Ezt I. Lajos a környező Széchy-birtokok – Éleskő, Miskolc, a tapolcai apátság, valamint a hozzájuk tartozó települések – megszerzésével kívánta biztosítani. Az uralkodói nyomás hatására a család tulajdonában található uradalmakat felosztották, a família két ágra szakadása innentől datálható. Az I. Károly idején feltűnt és jelentős politikai karriert elért (I.) Dénes fiai kapták az ősi birtokrészt, Balog várát, Rimaszécsét és a hozzá tartozó javakat. A család középkori történelmében kiemelkedő szerepet játszó (III.) Miklós, valamint testvére, Domonkos erdélyi püspök (I. Péter szandai várnagy és nógrádi főispán fiai) az éleskői vár és uradalom – így vele együtt Miskolc –, valamint a tapolcai kegyuraság birtokosai lettek. Ez utóbbi területeket cserélte el I. Lajos a testvérpárral a Nyugat-Dunántúlon, Vas vármegyében található Felsőlendva váráért a hozzá tartozó 73 faluval együtt, amelyet 1364-ben a Csepel-szigeten kelt királyi oklevéllel erősítettek meg.³ A birtokcserének köszönhetően Szécsi (III.) Miklós⁴ a Dunántúlon jelentős földterülettel gazdagodott, így őt tekinthetjük a felsőlendvai ág megalapítójának, míg a Gömör megyében maradt családtagok a rimaszécsi ág ősei lettek. A 14. században megszerzett dunántúli birtokok a későbbiekben is központi szerepet játszanak a család történetében, hiszen ez teremtette meg a lehetőséget, hogy a família mindkét ága – igaz, a történelem különböző korszakaiban – a Magyar Királyság vagyoni elitjének részesévé váljon.

A Széchyek Nyugat-Dunántúlon birtokos tagjainak a mohácsi csatát megelőző két évszázadból számos világi és egyházi méltóságot viselő alakja ismert. A Felső-Magyarországon birtokos rimaszécsiek közéleti szerepvállalásukat vizsgálva azonban korántsem tűnnek ilyen kiemelkedőnek. Gömör vármegye jómódú vagyonos köznemesek közé tartoztak. Javaikat az 1549. évi adóösszeírás szerint körülbelül 96,5 portában határozhatjuk meg,⁵ amelyek zömmel Gömör vármegyében feküdtek, kis részük Abaujban. Ez utóbbi az enyickei jószágot jelentette, amelyet 1500-ban adományozott II. Ulászló a családnak.⁶ Gömörben Balog vára volt a família központi székhelye, illetve a család felső-magyarországi ágának is nevet adó Rimaszécs. Házasságaik révén a rimaszécsi családtagok a Bebekekkel, Lórántffyakkal, Basókkal, Derencsényiekkel álltak szorosabb rokonságban. Ez utóbbi ág tagja volt az 1555-ben Széchy (I.) György és Rhédey Magdolna házasságából született Széchy (III.) Tamás.

² A diósgyőri vár 1325 körül egy ideig a Széchy család tulajdonába kerülhetett, viszont 1340-től már, mint királyi tulajdont említik az oklevelek. Lásd Wenzel 1872: 8–9.

³ Reiszig 1942: 36–37.

⁴ A középkor folyamán magas egyházi vagy világi tisztséget viselő családoknál – így a Széchyek Mohács előtt élt családtagjainak esetében is – a történészek a fonetikus helyesírás szerinti névváriánsokat használják.

⁵ Maksay 1990: 324.

⁶ Nagy 1863: 532–533.

Széchy Tamás apjának, Széchy Györgynek a 16. század derekának belpolitikai viszonyaiból fakadóan a török elleni védekezés során jutott fontosabb szerep. A várháborúk korában jelentős katonai szerepvállalásával tűnt ki, Fülek 1564-es ostrománál esett török fogságba, majd röviddel ezután Konstantinápolyban hunyt el.⁷

Családjának társadalmi helyzete és személyes ambíciói alapján a fiatal Széchy Tamásnak a katonai karrierlehetőség jelenthette a legkönnyebb utat, amellyel az arisztokrácia soraiba történő felemelkedést biztosíthatta magának és családjának. Gyermekek- és ifjúkorára vonatkozóan kevés adat áll a kutatók rendelkezésére. Az első ismert források alapján az 1570-es években a család ősi birtokán, Balog várában tartózkodott.⁸ Amikor a török terjeszkedésének következtében a fenyegetetté vált felső-magyarországi vármegyék védelmére az 1577-es bécsi haditanácson határozat született az északi végvárrendszer megerősítéséről, az intézkedés a Széchyek balogi uradalmát is érintette. A légvonalban mindössze 45 kilométerre fekvő Szendrő vára körül önálló végvárrendszer jött létre, aminek következtében a család vára Krasznahorkával, Putnokkal, Csetnekkal és Szádvárral együtt a szendrői főkapitány parancsnoksága alá került.⁹ Katonai karrierjének első fontosabb állomása ennek a kiemelt jelentőségű erődítménynek a főkapitányi tisztsége volt, amelyet Széchy az 1580–1590-es évek fordulóján szerezhetett meg. Egy 1592. május 5-én kelt oklevél már mint „*Thomas Széchy de Rimaszécs Supremus Capiteanus Synderko*” hivatkozik rá.¹⁰ A vár főkapitányi pozíciójának megszerzése a megerősödő végvárrendszer szempontjából tehát lényeges fontossággal bírhatott egy olyan ambiciózus felső-magyarországi középirtokos számára, mint Széchy Tamás.

A címszerzéseket elemezve Pálffy Géza kutatásai világítottak rá, hogy a 16. század folyamán a török–ellenes védelmi rendszerben szerzett katonai érdemek adták az újonnan bárói rangra emeltek döntő többségét.¹¹ Figyelembe véve, hogy Széchy Tamás egy kiemelt jelentőségű végvár főkapitánya volt az 1580–1590-es évek fordulóján, a társadalmi felemelkedés lehetősége e téren kétségtelenül adott volt számára. A vár élén álló elődjei közül Rákóczi Zsigmondnak¹² vagy Serényi Mihálynak valóban bárói címet hozott a végvári szolgálat.¹³

⁷ Széchy (I.) György a török elleni háborúk során tanúsított jelentősebb katonai részvételét említi az unokája, Széchy Dénes 1645. augusztus 28-án kiállított grófi diplomája is. MNL OL A 57 MKL LR 9. k. 630–635.

⁸ A Gömör megyei közgyűlés jegyzőkönyveiben már 1571-ben említést tesznek róla, mint aki az édesapja, Széchy György által erőszakkal elfoglalt családi javakat – többek között Balog várát is – törvénytelenül bitorolta. Bővebben: Tóth 1996: 22.

⁹ Kenyeres 2002: 605–606; Tomka 2002: 101–102.

¹⁰ MNL OL A 57 MKL LR 52. k. 555–656. Hogy pontosan mikortól állt Széchy a végvár élén, arra vonatkozólag pontos adatot nem találtam, de Borovszky Samu kutatásai szerint ez az időszak 1590–1592 közé tehető, amelyet igazol az említett 1592. évi oklevél. Lásd Borovszky 1908.

¹¹ Pálffy 2009: 9–24.

¹² Széchy a szendrői éveknek köszönhette ismeretségét a későbbi erdélyi fejedelemmel, Rákóczi Zsigmonddal, aki 1583–1587 között volt a vár parancsnoka. A kettejük közti kapcsolat az 1588-as szikszói ütközetből kezdve egészen Rákóczi erdélyi fejedelemmé választásáig, 1607-ig nyomon követhető.

¹³ Pálffy 2009: 9–24.

A kora újkori magyar nemesség mobilizációs lehetőségeit vizsgálva azonban még mindig a vagyoni háttér az a tényező, amelyet domináns alapnak tekinthetünk. Ráadásul nem csupán a birtokok mérete, hanem azok földrajzi elhelyezkedése is alapvetően határozta meg egy-egy nemesi család politikai mozgásterét. Mindezeket figyelembe véve Széchy Tamás több szempontból is hátránnyal indult. Gömör megyei birtokai a török hódoltság terjeszkedésével igen ingatagnak tűntek. 1572-ben az uralkodóhoz folyamodott, hogy a tizedet maga szedhesse be. Indokai közt szerepelt, hogy a töröktől való félelem olyan hatalmas Balog várának környékén, hogy az a hatékony mezőgazdasági termelésre is káros hatással lehet.¹⁴

A másik fontos tényező – ha a hódoltság kori Magyar Királyság birtokszerzeményeit vizsgáljuk – az adott nemesi birtok Bécstől, illetve Prágától való távolsága. Ily módon nem meglepő, hogy azok a családok, amelyek a Nyugat-Dunántúlon rendelkeztek javadalmakkal, eleve jóval előnyösebb helyzetben voltak, mint az északkeleti országrész birtokosai. Mindez a politikai pozicionálás terén is megnyilvánult, hiszen az udvari jelenlét, szolgálat úgyszintén jelentős előnynek számított a politikai karrierépítés során. Széchy Tamás születésekor a familia nem rendelkezett birtokokkal az imént említett térségben, szűkebb családi kapcsolatrendszere is a felső-magyarországi régióhoz kötötte. Elődjei házassági stratégiáit követve 1577. február 19-én nőül vette Perényi Borbálát, Perényi Ferenc és Bebek Kata lányát választotta.¹⁵ A család nyalábi ágából származó Perényi Ferencnek Abaúj, Bereg, Ugocsa, Szabolcs és Szatmár vármegyékben voltak birtokai. Perényi Borbálával kötött házasságával jelentős kapcsolati tőkére tett szert Széchy Tamás. Sógorai, Perényi János Ugocsa főispánja, míg Perényi György Abaúj megye főispánjaként ismert. Az előbbi 1563-ban a bárói rangra emelt Mérey Mihály lányát, Katát, míg Perényi György Thurzó Annát vezette oltár elé.¹⁶ A Perényiek házassági gyakorlatát elemezve szembeötlő, hogy „rangon aluli” házasságot – márpedig vagyon tekintetében Széchy Tamás mindenképp annak számított – csak abban az esetben kötöttek, ha a választott személy már a bárói cím várományosának volt tekinthető, vagy legalábbis kiemelkedő katonai-politikai pozícióban kellett lennie.¹⁷

Szendrői főkapitányságát és házasságkötését tekintve Széchy Tamás számára tehát adva volt a társadalmi felemelkedés lehetősége, a katonai karrierlehetőség tekintetében legalábbis mindenképp. Az ő esetében nem hagyhatunk figyelmen kívül még egy nagyon fontos tényezőt, amely a török–ellenes szolgálataival megszerzett pozícióját erősítve olyan lehetőséget kínált számára, amellyel kevés felső-magyarországi nemes rendelkezett. Ez nem volt más, mint a kiemelten jelentős dunántúli térségben történő birtokszerzés lehetősége.

¹⁴ Fraknói 1887: 8–88. Ez a tizedbeszedési gyakorlat egészen 1607-ig megfigyelhető, akkor rendelik el, hogy a tizedek egyik felét Szendrőhöz, a másikat pedig a murányi vár ellátására folyósítsa Széchy Tamás. ÖStA FHKA HFU RN. 93. Konv. 1607. augusztus 17. fol. 153–155.

¹⁵ Hanák 2020: 11.

¹⁶ Szluha–Késmárky 2015: 96–97.

¹⁷ Maksay 1990: 36–37.

Itt kell visszatérnem a tanulmány elején részletezett középkori birtokcserére, amely a rimaszécsi ág esetében ekkor válik releváns tényezővé. A dunántúli családtagok – Széchy Tamás felmenőivel ellentétben – a Jagellók alatt is megtartották a politikai elitben betöltött előkelő szerepüket, személyes kapcsolatrendszerük szorosan a legelőkelőbb családokhoz kötötte őket, birtokaikat sikeresen gyarapították.¹⁸

1535-ben felsőlendvai Széchy István fiúörökös nélkül hunyt el. A hatalmas dunántúli Széchy-vagyont – ami pontosan a Vas vármegyei Felsőlendva és Dobra várát, Muraszombat mezővárost és a Zala megyei szécsiszigeti várát, valamint Letenyét jelentette¹⁹ – ekkor édesanyja, felsőlendvai Széchy Tamás özvegye (ormosdi Székely Magdolna) és lánytestvére, Széchy Margit örökölték. A birtokokra pár évvel később a Gömör vármegyében élő rimaszécsi ág részéről Széchy Tamás apja, György, valamint annak testvérbátyjai is bejelentették igényüket, erre vonatkozólag már 1549-ből ismerünk oklevelet.²⁰ A család két ágának leszármazottjai között a 16. század második felében hosszan elnyúló birtokper vette kezdetét, amelyben 1569-től már csupán Széchy Tamás – a Széchy család mindkét ágának egyedüli férfitagjaként – képviselte a felperes rimaszécsieket. A birtokper végül 1591-ben létrejött egyezséggel zárult, amely akkor már Salm Magdolna, valamint férje Lobkowitz Poppel László, mint a felsőlendvai ág örökösei és Széchy Tamás közt jött létre.²¹ Az egyezés értelmében Salm Magdolna és férje kapták Dobra várát, a szentgotthárdi uradalmat, a muraszombati, valamint a felsőlendvai birtok felét. A birtokper révén került Széchy Tamás tulajdonába a felsőlendvai vár, az uradalom másik fele, a Zala megyei Letenye és a szécsiszigeti várkastély. Széchy Tamás ekkor Szendrő főkapitánya volt, ami talán választ adhat arra a kérdésre, hogy miért pont az 1590-es évek elejére, a formálódó Habsburg–török katonai konfliktus időszakára sikerült az évtizedek óta és több generáción keresztül húzódó birtokper végére pontot tenni.

Birtokállományát tekintve Széchy Tamás ezzel a szerzeménnyel a felső-magyarországi „*bene possessionati*” rétegből a Nyugat-Dunántúlon nagybirtokkal rendelkezők közé lépett.

¹⁸ A 15. század végén, a familia családtörténeti szempontjából kulcsfontosságú figurái a testvérpár: (VIII.) Miklós, és (III.) Tamás voltak. Széchy Miklóst az 1498. évi 22. törvénycikk – amely az ország legnagyobb földbirtokkal és politikai befolyással rendelkező, ám hivatali tisztséget nem viselő mágnásainak bandériumállítási jogot adott – mint „*barones naturales*” említi. Lásd Kubinyi 1988: 149–152. A másik testvér, Széchy Tamás Vas vármegye főispánja volt. 1516. december 9.-én I. Miksa német-római császártól nyert birodalmi bárói rangemelés, amit azonban nem tekinthetünk magyar főúri rangemelésnek, viszont kétségtelenül az adományozott személy fontosságát, érdemeit méltatták vele. Felesége Bakócz Tamás esztergomi érsek húga, Bakócz Ágota. Bővebben <https://archivum2004.piarista.hu/arisztokrata/> (letöltés 2022. 12. 06.), Házasságára vonatkozólag lásd C. Tóth 2018: 13.

¹⁹ A család Mátyás és Jagelló kori birtokviszonyaira és befolyására Engel Pál kutatásai szolgálnak részletes adattal. A 15. század derekán a familia összesen 3 várral, 6 mezővárossal és 185 faluval rendelkezett Nyugat-Dunántúlon. A fentebb említett Széchy Miklós, mint zászlósúr 1490-ben pontosan 2 vár, 3 kastély, 4 mezőváros és 165 falu birtokosaként szerepel a felsorolásban. Bővebben Engel 2003: 13–72.

²⁰ MNL OL A 57 MKL LR 52. k. 523.

²¹ MNL OL A 57 MKL LR 52. k. 506-511. Lásd még Koppány 2006: 99–101.

Vagyoni gyarapodásának mértékét az 1598. évi házősszeírás segítségével tudjuk meghatározni. Vas vármegyében szám szerint 13 településen 800 házzal rendelkezett ekkor, ami a vármegye 8,4%-át adta. Zalában 262 házzal számolhatunk, szintén 13 településen. A dunántúli szerzeményekhez az eredeti birtokállományt hozzáadva – ami Abaújban 48, Kishontban 73 és Gömör vármegyében 225 házat jelentett – elmondható, hogy Széchy Tamás a 16. század végére 1408 jobbágyházzal rendelkezett, ezzel a Magyar Királyság 20. legvagyonosabb emberének tekintendő.²²

Ennek a birtokgyarapodásnak a presztízsnövelő szerepe szinte azonnal mérhetővé válik, ha a magánéletében történő változásokat is figyelembe vesszük. Első felesége, Perényi Borbála 1590-ben elhunyt.²³ A gyászidő leteltével Széchy Tamás 1592-ben újra megnősült. Második felesége Batthyány Boldizsár és Zrínyi Dorottya lánya, Batthyány Kata – Batthyány Ferenc húga – lett. A menyasszony mindkét ágról lényegesen előkelőbb familiából származott. Batthyány Boldizsár 1568-tól 1590-ig udvari tisztségviselő, királyi étekfogómeister, Zrínyi Dorica pedig a szigetvári hős, Zrínyi Miklós leánya volt.²⁴ Az esküvőt 1592 áprilisában már nem a vőlegény abaúji birtokán, hanem a Batthyányak németújvári rezidenciáján tartották.²⁵

Amikor 1596-ban a fiatal Batthyány Kata is elhunyt, Széchy Tamás gyimesi Forgách Margit kezét nyerte el.²⁶ Harmadik feleségének szülei Forgách Simon és Pemflinger Orsolya, a harmadik házassággal sógorai Forgách Zsigmond, a későbbi nádor és Forgách Ferenc esztergomi érsek lettek. Míg a Batthyány család révén a Zrínyi és Lobkowitz-Poppel familiákkal, addig a Forgách Margittal kötött frigy által a Thurzókkal alakult ki szorosabb rokoni nexus.²⁷ Házasságkötési stratégiája egyértelműen regionális jelleget mutatott.

²² Dávid 2001: 661.

²³ Perényi Borbála és Széchy Tamás házasságából két gyermek született: Széchy (II.) György, későbbi felső-magyarországi főkapitány, kamarás, Gömör megye főispánja, valamint Széchy Kata, akít előbb Gyulaffy László, majd Prépostváry Zsigmond feleségéként ismerünk. Lásd Forgon 2001: 604.

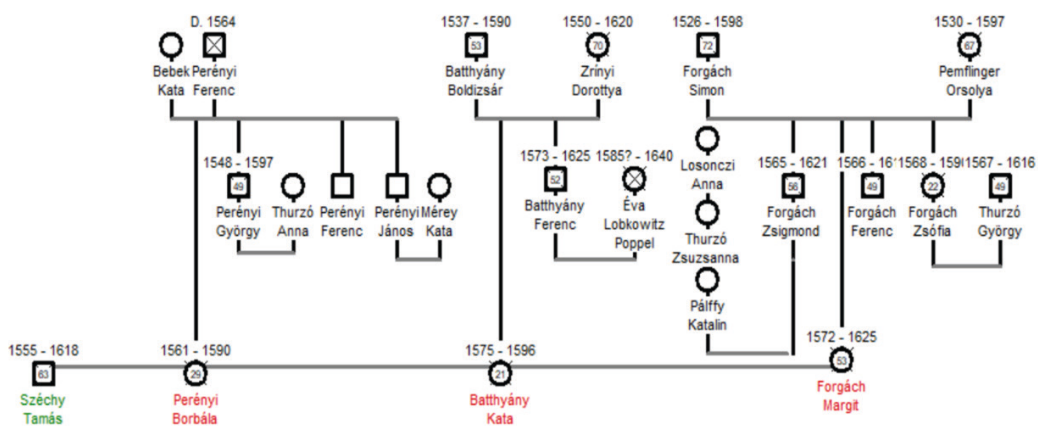
²⁴ Batthyány Kata a házasságkötést követő évben egy fiúgyermekkel ajándékozta meg, aki a Miklós nevet kapta. Széchy Miklósnak sem katonai, sem hivatali tisztségviseléséről nem tudunk, édesapja 1618-as végrendelete értelmében a Zala vármegyében lévő szécsiszigeti várkastély ura, valamint a család tulajdonában lévő egyéb Vas vármegyei birtokrészeket igazgatta.

²⁵ A nászajándékok között fellelhető többek között egy Habsburg Ernő főherceg által küldött 100 tallért érő ezüstcsésze is. A főherceg 1576-tól mint magyar hadügyek intézője folyamatos kapcsolatban állt a politikai elit tagjaival, valamint a végvárok katonai parancsnokaival. Bécsben tartott udvara a kora újkori magyar nemesség integrációs és kommunikációs központjának számított, ahová a társadalmi ranglétrán feltörekvő Széchy Tamás minden bizonnyal bejáratos lehetett, és ahol karrierjét egyengetendő hasznos ismeretségekre tehetett szert. Kapossy 1956: 329.

²⁶ Széchy Tamásnak harmadik, egyben utolsó házassága bizonyult a legtartósabbnak és legtermékenyebbnek is. Felesége az eddig ismert adatok szerint hét évvel élte túl férjét, halála 1625-re tehető. A körülbelül húsz évnyi házasság alatt kilenc gyermekük látott napvilágot: Mihály, István, Tamás, Dénes, Magdolna, Erzsébet, Zsuzsanna, Eufrozina (egyik forrásokban Fruzsina) és Margit. A genealógiai adatokra vonatkozólag lásd Széchy Tamás végrendelete Felsőlendva 1618. január 28. MNL OL P 108. Rep. 50. Fasc. B. No. 4.

²⁷ Batthyány Kata révén anyósa a szigetvári hős, Zrínyi Miklós leánya, Zrínyi Dorica, míg sógorának, Batthyány (II.) Ferencnek felesége Lobkowitz-Poppel Éva volt. Harmadik feleségének, Forgách Margitnak Zsófia nevű lánytestvére Thurzó György nádor neje, míg testvérbátyjának, Forgách Zsigmondnak Thurzó

A földrajzi tekintetben hasonló elhelyezkedésű, azaz először Felső-Magyarország keleti felén, majd a Nyugat-Dunántúlon vagyonnal rendelkező famíliákkal kereste a kapcsolat lehetőségét, amellyel frissen megszerzett javadalmainak stabilizálását tudta biztosítani. A házasságokkal megszerzett kapcsolati tőke révén elért presztízsnövekedéssel, valamint a 16. század végére létrejövő sikeres katonai karrierje által Széchy Tamás előtt megnyílt az út az országos politikai elitbe. A 16. század végére tehát nem csupán vagyoni tekintetben, de családi kapcsolatrendszerét tekintve is a Magyar Királyság vezető politikai elitjébe sikerült integrálnia az egykori gömöri középbirtokosnak.

1. ábra: Széchy Tamás házasságai által szerzett kapcsolatrendszere

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A POLITIKAI KARRIERÉPÍTÉS ÉVEI

A 17. század első éveire Széchy Tamás a Magyar Királyság vagyoni elitjébe tartozott, amelyet három házasságkötésével sikeresen stabil kapcsolati alapokra is helyezett. A tizenöt éves háború kezdeti szakaszában tette át székhelyét az Abaúj megyei Enyickéről újonnan megszerzett dunántúli birtokaira. Az anyagi erőforrások által szerzett befolyását, a török elleni háború során a katonai tevékenység és udvari kapcsolatai teremtette lehetőségeit igyekezett hivatali karrierépítése terén kamatoztatni. Ebben a tekintetben 1608-ig, első hivatalos udvari tisztségviseléséig két fontos időpont érdemel említést. 1603. augusztus 19-én II. Rudolf kinevezte a család ősi birtokainak elhelyezkedése szempontjából fontos

Zsuzsanna volt a házastársa. A következő generációkban is megfigyelhető ezen családok egymás közt történő házasságkötése, a Bathyhány és Forgách, valamint Széchy és Thurzó famíliák esetében láthatunk rá példát.

Gömör vármegye főispánjává,²⁸ a következő évben, 1604 decemberében pedig az újonnan megnevezett protestáns felekezetű királyi tanácsosok közt találjuk Batthyány Ferenc, Révay Péter és Nyáry Pál mellett.²⁹

Az 17. század első évtizedének legfontosabb belpolitikai eseménysorozata, a Bocskai István vezetésével létrejövő rendi ellenállási mozgalom során sem látszott meginogni a Habsburg-ház iránti hűsége. Ott találjuk 1606-ban a bécsi béke aláírásakor a Magyar Királyság irányításában döntő befolyással rendelkező királpárti főurak között éppúgy, mint 1608-ban Pozsonyban, II. Mátyás koronázási ünnepségén. Széchy Tamás esetében elérkeztünk ahhoz a pillanathoz, amely során a királlyá koronázott Habsburg főherceg szolgálatában végzett eddigi munka megtérülni látszik. Közvetlenül a koronázást követően 1608. december 1-től Széchy Tamást udvarmesterré léptetik elő. Az udvari főméltóságot mindössze egy évig, 1608–1609 között töltötte be, 1610. július 1-től haláláig, 1618-ig a királyi étékfogómeisteri teendőket látta el.³⁰ A tárgyalat korszakban ezeket az udvari tisztségeket már névlegesnek tekinthetjük, eredeti feladatkörüket ellátni a koronázások és országgyűlések alkalmával adódott csupán lehetőség. Politikai befolyásuk ugyanakkor nem tekinthető csekélyebbnek, mint a középkor folyamán.

Arra vonatkozólag, hogy Széchy Tamás juthatott-e ennél magasabb pozícióba, reális hatalommal is bíró országos méltóságviselésre, arra az 1609. évi nádorválasztás eseményei adnak választ. 1608-tól az ország első közjogi méltóságát az országgyűlés választotta a király által kijelölt négy – két katolikus és két protestáns – főúr közül. Illésházy István halálát követően az uralkodó által jelölt katolikus felekezetű főurak Forgách Zsigmond és Erdődy Tamás, míg az evangélikus vallásúak Thurzó György, valamint Széchy Tamás voltak.³¹ Ha a palatinusi tisztségre pályázók archontológiai sorrendjét tekintjük, akkor a négy jelölt közül a két katolikus tekinthető a legrangosabbnak. Erdődy Tamás ekkor horvát bán (1608–1615), Forgách Zsigmond tárnokmester (1608–1610), tehát már mindketten országos méltóságot viseltek.³² A két protestáns jelölt közül bár Széchy Tamás – aki ekkor udvarmester volt – tisztségénél fogva előkelőbb helyet foglalhatott volna el, mint az étékfogómeister Thurzó György, ám ne felejtjük el hogy Thurzó 1606. április 10. óta – a Magyar Királyság elitje közül elsőként – magyar grófi rangemelésben részesült.³³ Az 1609-es nádorválasztást végül szinte elsőprő többséggel – körülbelül 150 szavazattal – Thurzó György nyerte.³⁴ Széchy

²⁸ Főispáni kinevezése 1603. augusztus 19. MNL OL A 57 MKL LR 5. k. 627.

²⁹ ÖStA FHKA HFU RN. 87. Konv. 1604. 12. 11. fol. 90–91.

³⁰ Fallenbüchl 1988: 139.

³¹ Angyal–Dézsi 1898: 22.

³² Fallenbüchl 1988: 124–126.

³³ Fallenbüchl 1988: 141.

³⁴ A Széchy Tamásra jutó szavazatok száma minimális lehetett csupán. Thurzó Györgynek volt a legnagyobb támogatottsága mind a rendek, mind az uralkodó részéről. A két protestáns jelölt, vagyis Thurzó György és Széchy Tamás nagy valószínűséggel egymásra adta le voksát. Erdődy Tamás 50 szavazatát Forgách Ferenc

jelölése ugyanakkor bizonyíték lehet egyrészt az udvarban betöltött jelentékeny szerepére és jelenlétére, illetve vagyoni helyzetére. Eszerint ekkor már olyan udvartartással és tulajdonnal kellett rendelkeznie, amely lehetővé tette számára, hogy a korszak elvárásainak megfelelő nádori udvartartást biztosítson, annak minden fényűző és reprezentatív kellékével együtt.

Udvari tisztségein kívül II. Mátyás uralkodásának időszakára tehető legmagasabb katonai méltóságviselése is. Batthyány Ferenc lemondása után őt nevezték ki a „Dunántúli” kerületek főkapitányává, a pozíciót 1609–1618 között töltötte be.³⁵ Hogy miként vélekedtek róla a Habsburgok, arra fiának, Széchy Dénesnek grófi diplomája ad választ, ami kizárólag, mint korának egyik legkiválóbb és az oszmánok elleni küzdelem során kivételes szakmai felkészültséggel bíró katonát tünteti fel.³⁶

Az eddigiekben a dunántúli birtokokkal vagyonossá váló és a 17. század első évtizedében tényleges politikai hatalommal is rendelkező, immár főrendű Széchy Tamás karrierútjának ismertetése után érdemes vizsgálat alá vetni, mindez hogyan hatott a család további birtokszerzési lehetőségeire. Vagyon és presztízis szoros kapcsolata, azok egymást befolyásoló tényezőként való jelenléte Széchy Tamás karrierútjában eddig is jól nyomon követhető, nem meglepő, ha a főúr újonnan szerzett pozícióiból fakadó lehetőségeit igyekezett minél hamarabb kamatoztatni. A Széchy–birtokok ekkor már az ország két különböző régiójában, Felső-Magyarországon, illetve a Nyugat-Dunántúlon helyezkedtek el. A források alapján világosan látszik, hogy Széchy a továbbiakban mindkét országrészben sikeresen szerzett meg olyan javakat, amelyekkel nemcsak stabilizálta helyzetét az adott térségekben, de gazdasági téren is jelentős jövedelemforrásokkal gyarapodott.

A Felső-Magyarországon elnyert birtok, Murány vára és az uradalom egészen a 17. század elejéig fontos végvárként funkcionált, a bányavárosok védelmében töltött be kiemelt szerepet. Méretét tekintve az egyik legnagyobb kiterjedésű birtoknak tekinthetjük, amelynek értékét jelentősen növelte a területét érintő vasbányászat. Éves jövedelme 1572-ben elérte a 7800 magyar forintot.³⁷ Fülek visszafoglalását követően azonban veszített jelentőségéből. 1602-ben a várat először Julius von Herbstein, majd Hans Jacob von Rottal kapta zálogba. Az 1608. évben született XXIII. törvénycikk értelmében az idegenek kezén lévő zálogbirtokokat – így

bíboros, valamint a katolikus papság adta. Bővebben Angyal–Dézsi 1898: 22–23; Bérenger–Kecskeméti 2005: 57–60.

³⁵ Pálffy 1997: 269.

³⁶ „...Széchy Tamás, a te atyád pedig őseinek különleges erényei által indítva ezért ifjúsága kezdetétől fogva hasonlóan különböző, a kereszténység természetes ellensége, a törökök ellen viselt nyílt háborúkban, mind általános, mind részleges ütközetekben, és fellegrárok, erődök ostromakor a legbölcsebb vezér és legbátrabb katona feladatait látta el, mégpedig országunk végváraiban. Ezek közül pedig először szendrői főkapitány volt, ahol hétszer bocsátkozott csatába az ellenséggel és állítólag mindig győzelmet aratott. Aztán pedig idővel, amint érdemei és erényei megkövetelték, Magyarország Dunán inneni részeinek és Kanizsa környékének főkapitányi tisztségére kijelöltetvén, állítólag a haza javára hű és serény munkát végzett...” Széchy Dénes grófi diplomája 1645. augusztus 28. MNL OL A 57 MKL LR 9. k. 630–635.

³⁷ Kenyeres 2002: 471–475.

a murányit is – ezt követően magyar származásúaknak kellett átadni. Széchy Tamásnak – aki már 1602 óta próbálkozott a vár zálogjogának elnyerésével – ekkor nyílt lehetősége már meglévő felső-magyarországi birtokait a murányi várral és uradalommal bővíteni. A záloglevél, amelyet II. Mátyás 1609. december 20-án állított ki, kötelezte Széchy Tamást Hans Jacob von Rottal részére 77 307 forint, valamint az uralkodónak további 10 000 forint kifizetésére.³⁸ Az uradalom és vár megszerzésével a Széchy család Felső-Magyarországra gyakorolt politikai és közéleti befolyása jóval tekintélyesebbnek mondható.³⁹

A nyugat-dunántúli javak a Vas vármegyében található kőszegi vár és uradalom zálogjogával bővültek. Kőszeget 1616-ban példátlanul magas összeg megfizetése révén szerezte meg. Az alsó-ausztriai kamara által megállapított zálogösszeg 246 255 forintot tett ki, Széchy Tamást ekkora összeg megfizetésére kötelezték a domíniumért cserébe.⁴⁰ A számítások szerint a tényleges és a kifizetett érték nem állt egyenes arányban egymással, ami azért tekinthető érdekes momentumnak, mert Széchy a birtokot minden bizonnyal az uralkodóhoz fűződő lojális viszony miatt nyerte el.⁴¹

	Birtokok	Hivatali karrier	Katonai karrier	Rokoni kapcsolatrendszer
1555	96,5 porta Gömör, Heves és Abaúj vármegyékben			felső-magyarországi nemes családok (Basó, Derencsényi, Bebek)
1570-es évek			Balog várának ura	Házasságkötés Perényi Borbálával
1591	Vas vármegyei birtok (összesen: 1408 ház)		Szendrő főkapitánya	Házasságkötés Batthyány Katával
1598				Házasságkötés Forgách Margittal
1603		Gömör vármegye főispánja		
1604		királyi tanács tagja		

³⁸ Sarusi Kiss 2008: 49–55.

³⁹ A murányi várat és uradalmat a Széchyek felső-magyarországi központi rezidenciájává majd Széchy Tamás fia, Széchy György teszi meg, akinek pályafutása során mindvégig központi szerepet játszik vár és a birtok.

⁴⁰ A zálogbirtok és annak értéke a kortársak közt is szóbeszéd tárgyát képezte, ahogy azt Batthyány Ferenc Thurzó Györgynek írt levele is szemléletesen tanúsítja: „...Széczy el kérte Kőszögöt ő fölségétől, úgy hogy Nádasdy Tamástul el veszik és neki aggyák Széczynek; azt mongyák, hogy két száz ezer frtot ígért érte, de még bizonyosan nem érthetém, micsoda conditiókkal, de ez napokban tuttomra leszen”. Batthyány Ferenc levelei Thurzó Györgyhez és Thurzó Imréhez 1615. június 15. Közli Nagy 1879: 115.

⁴¹ Bariska 1993: 39–51.

	Birtokok	Hivatali karrier	Katonai karrier	Rokoni kapcsolatrendszer
1608–1609	murányi vár és uradalom	királyi üdvarmester		
1609–1618		királyi étekfőgőmester	dunántúli kerületi főkapitány	
1616	kőszegi vár			

2. ábra: Széchy Tamás karrierútja és vagyoni gyarapodása

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A RANGEMELÉS HIÁNYÁNAK KÉRDÉSE SZÉCHY TAMÁS ESETÉBEN

Figyelembe véve a kora újkori magyar nemesség mobilizációs lehetőségeit, az uralkodók által egyre gyakrabban adományozott öröklődő bárói, majd a 17. századtól grófi címet, felmerül a kérdés: vajon miért nem tudunk Széchy Tamás esetében rangemelésről? Életpályáját elemezve egyértelmű, hogy társadalmi presztízs tekintetében a legbefolyásosabb magyar főurak közé sikerült integrálódnia, és vagyoni státuszában sem maradt el a Magyar Királyság vezető politikai elitjétől. Az 1591-es dunántúli birtokgyarapítását követő, Baththyány Katával, majd Forgách Margittal kötött házasságaival rokon kapcsolat révén is megerősítette pozícióit a nemesség legfelsőbb köreiből. Ez gyermekeire vonatkozólag is megfigyelhető, akik a Homonnai Drugeth, Gyulaffy, Bánffy, Zrínyi és Draskovich famíliákkal kötnek majd házasságot.

A 16. század végén Széchy Tamásnál vagyonosabb vagy hasonló birtokállománnyal rendelkező főurak társadalmi helyzetét vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a század fordulójára szinte kivétel nélkül mind rendelkeznek bárói rangemeléssel. A Báthoryak vagy Zrínyiek esetében – akik eleve olyan magas státusszal bírtak a középkortól kezdve – nem volt szükség formális titulusra. A címadományt elnyerők közül többek esetében ugyanakkor hasonló, sőt kiemelten ugyanannak (Szendrő) a végvárnak a főkapitányi szolgálatára hivatkozik az uralkodó, mint amit maga Széchy Tamás is betöltött a várháborúk időszakában. Rákóczi Zsigmond 1588-ban részesült rangemelésben, ekkor már, mint egri főkapitány.⁴² Előtte a szendrői vár élén állt, akárcsak 1590–92 között Széchy. Serényi Mihály – a korszakban ugyancsak az említett végvár főkapitánya – rangemelésének dátuma 1596.⁴³ Társadalmi körülményüket tekintve hasonló gyökerekkel rendelkeztek, és mind azzal a sajátos végvári

⁴² Pálffy 2009: 13.

⁴³ Pálffy 2009: 14.

mentalitással bírtak, amelyet a vitézi életforma, a mindennapos katonáskodás alakított jellegzetesen magyar attribútummá. Igaz, hogy velük ellentétben Széchy Tamás csupán élete első felét töltötte felső-magyarországi végvárakban, fiának már említett rangemelő oklevele ugyanakkor nem hagy kétséget afelől, hogy korának egyik kiváló katonai vezetőjeként tartották számon.

A bécsi béke és az 1608-as koronázó országgyűlés idején adományozott bárói címek birtokosai közt ugyanakkor szintén találni párhuzamot egyes rangemelteket és Széchy esetében. Hosszútóthy István oklevelében magyar királyi tanácsosi és határvizsgáló biztosi, az uralkodó szolgálatában elért eredmények voltak azok, amelyek indoklásként szerepeltek.⁴⁴ Széchy Tamás Magyar Királyi Tanácsban betöltött szerepéről már szó esett. Határvizsgáló tevékenységéről az 1604. évi diéta tudósít, személyes feladata ekkor az Ausztria felé történő határellenőrzés volt.⁴⁵

Végül áttekintve a Széchy Tamás által is viselt udvari tisztségek betöltőinek névsorát, a 16. század utolsó évtizedeitől kezdődően mind az udvarmesteri, mind az étekgógmesteri pozícióban öt időben megelőző, majd követő főurak rendelkeztek főnemesi címmel.⁴⁶ A rangemelés hiányának kapcsán azonban néhány aspektusra rávilágítanék, amely a bárói cím megszerzésének elmaradását indokolja. A bárói cím elmaradásának okaként értelmezhetjük egyfelől legidősebb fiának politikai szerepvállalását. Széchy György tevékenyen részt vállalt a 17. század első évtizedeinek rendi mozgalmaiban. Szinte elsőik között csatlakozott Bocskai István seregéhez, majd testőrségének kapitánya lett. A fejedelem mellett annak haláláig kitartott, részt vett a kassai dómban tartott szertartáson, és egyes források szerint ő állt Káthay Mihály felkoncolása mögött is.⁴⁷ Ennek ellenére az apa – Széchy Tamás – esetében élete végéig aulikus magatartást figyelhetünk meg. Noha eddig egy levél sem

⁴⁴ Pálffy 2009: 15. A hivatali indok mellett rokoni érdekem és udvari szolgálat is szerepelt. Széchy viszont nem elhanyagolható katonai karrierrel rendelkezett már a 17. század elejére.

⁴⁵ MOE X. 1602–1604 534; Dominkovits 2001: 220.

⁴⁶ Királyi udvarmesterek: Krusics János (1575–1581), Illésházy István (1587–1608), *Széchy Tamás (1608–1609)*, Révay Péter (1610–1618), Esterházy Miklós (1618–1622). Királyi étekgógmesterek: Erdődy Tamás (1598–1603), Thurzó György (1604–1609), *Széchy Tamás (1610–1618)*, Révay Péter (1618–1622), Bosnyák Tamás (1623–1634). Bővebben: Fallenbüchl 1988: 85–87. I. Ferdinánd uralkodása óta az egyetlen esemény, amelyen tényleges feladatörüknek megfelelő funkciót láthattak el ezek az udvari méltóságok, a koronázási ceremónia és az azt követő ünnepi bankett volt. Széchy esetében két esemény ismert, amelyen személyesen is részt vett. Az első 1608. november 19-én, Mátyás főhercegnek, majd feleségének, Habsburg Anna királynénak 1613. március 25-i pozsonyi koronázása volt. Az 1608-as ceremónia időpontjában még nem történt meg udvarmesterré történő kinevezése – az majd két héttel később történik –, de az ünnepségen Széchy Tamásnak is kitüntetett szerep jutott. A spanyol követek beszámolója szerint részese volt a Szent Márton-dómba történő bevonulásnak, ahol egy arany ereklyetartót vitt. Széchy Tamáson kívül „szűkebb” családja, három házassága során szerzett sógorai szintúgy fontos szerepkörben tűntek fel. II. Mátyást Forgách Ferenc esztergomi érsek koronázta meg, az országalmát Forgách Zsigmond vitte, Batthyány Ferenc pedig a menet élén haladt egy régi keresztet hordozva. Az ünnepi lakomán a királyi asztalnál felszolgáló étekgó, a királyné 1613. évi koronázásán pedig már étekgógmesteri minőségében volt jelen. Bővebben Mojzer 1994: 45–50; Gausz 2013: 179–188; Pálffy 2004: 1070–1072.

⁴⁷ Nagy 2006: 17; Nagy 1976; Istvánffy 2009.

bizonyítja, hogy apa és fia milyen viszonyban álltak egymással – volt-e egyáltalán kapcsolattartás közöttük – a Bocskai-felkelés éve alatt, arra azonban van bizonyíték, hogy Széchy Tamás rendszeresen kapott híreket felső-magyarországi birtokairól, valamint Erdélyből is. Az innen szerzett információkat leveleiben továbbította Batthyány Ferencnek.⁴⁸

Arra vonatkozólag, hogy milyen mértékben hatott a fiú politikai elköteleződése az apa karrierjére, az 1605. évből Zala vármegye főispáni székének megüresedése kapcsán maga Mátyás főherceg ad választ. Az esetleges jelölteket számba véve külön megjegyzi Széchy Tamás nevét, mint akit éppen fia Bocskai melletti szerepe miatt nem tart alkalmasnak a pozíció betöltésére.⁴⁹ Széchy György ugyanakkor 1608-ban már részt vett II. Mátyás pozsonyi koronázásán, aranysarkantyús lovaggá ütötték, hűsége még a kortársak szemében sem volt egyértelmű. Udvari körökben – és valószínűleg II. Mátyás szemében is – ingadozó természete bizalmatlanságot szülhetett vele szemben. Az apa hiába tűnt megbízhatónak, ha elsőszülött fia, aki a címadományt is örökölte volna, a protestáns erdélyi fejedelem híveként tevékeny részt vállalt a 17. század elejének rendi ellenállásában. Nem a család erősen protestáns felekezeti sége, sokkal inkább az uralkodóval szembeni nyílt fellépés lehetett a mellőzés indoka. Széchy György Bethlen Gábor oldalán végzett aktív politikai szerepe jelen esetben nem releváns – ami utóbb igazolhatta a Habsburg uralkodó ezirányú óvatosságát –, mivel az a Széchy Tamást érintő rangemlést nem befolyásolhatta, annak 1618. elején bekövetkezett halála miatt.

A rangemlést elmaradását befolyásoló tényező lehetett ugyanakkor az is – még ha esetleg minimális súllyal is – hogy maguk a kortársak sem alakítottak ki pozitív véleményt Széchy Tamásról. Rákóczi Zsigmond ugyan őt ajánlotta 1607-ben a megüresedett kassai főkapitányi székbe, ahol közös szendrői szolgálataikra hivatkozik,⁵⁰ Batthyány Ferenc Thurzó Györgyhez írott leveleiből azonban sokkal inkább egy törtető, erőszakos és sok esetben saját szabályai szerint élő főúr képe sejlik fel.⁵¹ A rokonság és társadalmi státusz adhatott bizonyos szolidaritást egymással szemben, a politikai stabilitás elnyeréséhez azonban teljesebb körű támogatás is szükségeltetett volna. Végül az elmaradt rangemlést hiányánál azt a lehetőséget sem hagyhatom figyelmen kívül, hogy Széchy Tamás bárói diplomájára vonatkozólag csupán ez ideig nem került elő annak meglétét igazoló okirat.

⁴⁸ Széchy Tamás levele Batthyány Ferencnek 1605. augusztus 10. MNL OL P 1314, no. 46500.

⁴⁹ ÖStA FHKA HFU RN. 88. Konv. 1605. április 16. fol. 163.

⁵⁰ „...*Praesertim cum domino Thomae Zechy in praesidio Zenderoviensi, nobis ad huc iuvenili aetate existentibus, Mti Vra e fideliter inserviverimus, procul omni dubio persuasum mihi est, si Mtas Vra sac. dominum Thomam Zechy Cassoviam collocabit, absque omni querimonia Mti Vrae sac. inservire nos posse...*” Rákóczi Zsigmond levele II. Rudolfnak 1607. február 19. Szilágyi 1879: 464.

⁵¹ „... Immár lássa nagyságod, micsoda ember az Szécsy, az ördög kötötte én belém is, hogy éjjel-nappal egyéb dolga nincs, mint csak reám irogat mind az herczegnek mind az császárnak; immár eleget türtem én is, bizony irok reá olyat, az ki igaz, nem úgy mint ő...” Batthyány Ferenc levele Thurzó Györgynek 1614. június 15. Közli Nagy 1879: 110–111.

ÖSSZEGZÉS

A Széchyek esetében nem egy *homo novus* famíliáról beszélünk, a felsőlendvai ág tagjai a középkor folyamán a legmagasabb udvari méltóságokat töltötték be, Szécsi Dénes személyében pedig esztergomi érseket adtak az országnak. A család szerves része volt annak az előkelő rétegnek, amely az Anjouk, majd a Jagellók idején a világi elit legfelsőbb köreit képezte. A rimaszécsiek ugyan nem töltötték be ilyen fontos tisztségeket, csupán vármegyei szinten politizáltak a 16. század közepéig, az 1535-ben Széchy Istvánval kihalt felsőlendvai ág birtokainak megszerzésével Széchy Tamás megörökölte azt a társadalmi státuszt, amely a hatalmas birtoktulajdonnal együtt járt. Ennek tudatában az elmaradt bárói diploma az ő esetében nem okozott presztízsvesztést, ugyanakkor nem jelentheti azt, hogy Széchy Tamás ne törekedett volna a bárói cím elnyerésére. Azzal ugyanis nem csupán legitimálta volna helyét, de újabb erőforrásokat is teremtett volna utódai számára. Ennek eléréséhez azonban mindinkább szükség lett volna az alkalmazkodás azon képességére, hogy felismerje és elsajátítsa a neveltetés, felekezeti hovatartozás vagy habitus tekintetében kialakuló új nemesi stratégiákat. A család örökletes grófi címét majd a mélyen Habsburg-hű, Grazban nevelkedett és 1637-ben katolizáló legkisebb fia, Széchy Dénes nyeri el 1645-ben.

FORRÁSOK

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL)

Magyar Kancelláriai Levéltár (MKL)

A 57 Királyi Könyvek (LR)

Családi levéltárak

P 1314 Batthyány család levéltára, Missiles, 16-17. századi levelek

P 108 Esterházy család hercegi ágának levéltára, Repositorium

Österreichisches Staatsarchiv, Wien (ÖStA)

Finanz- und Hofkammerarchiv (FHKA)

Hoffinanz Ungarn (HFU)

Benits Péter (szerk.) 2003: *Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája. Tállyai Pál XVII. századi fordításában*. 1–12. könyv. Budapest.

Dávid Zoltán 2001: *Az 1598. évi házősszeírás*. Budapest.

Fraknói Vilmos 1879: *Monumenta Hungariae Historica* 3. *Monumenta Comititalia regni Hungariae* 5. (1564–1572) Budapest.

- Fraknoi Vilmos – Károlyi Árpád (szerk.) 1874–1917: *Magyar Országgyűlési Emlékek történeti bevezetésekkel (1526–1606)*. Budapest.
- Kenyeres István 2002: *XVI. századi uradalmi utasítások – Utasítások a kamarai uradalmak prefektusai, udvarbírái és ellenőrei részére. II. kötet*. Fons könyvek 2/2. Budapest.
- Maksay Ferenc 1990: *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén. I-II. kötet* Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16. Budapest.
- Nagy Gyula 1879: *Batthyány Ferencz levelei Thurzó Györgyhez és Thurzó Imréhez 1606–1620*. Magyar Történelmi Tár (3.) 96–123.
- Tóth Péter 1996: *Gömör vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái*. Borsodi Levéltári Füzetek (35.) 22.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Acsády Ignác 1885: *Széchy Mária 1610–1679*. Budapest.
- Angyal Dávid – Dézsi Lajos 1989: *A magyar nemzet története 6. Magyarország története II. Mátyástól III. Ferdinánd haláláig. Első könyv*. Budapest.
- Arisztokrácia kapcsolatrendszere 2006–2008: *A magyar arisztokrácia családi kapcsolatrendszere a 16–17. században*. Az OTKA által támogatott kutatás. Létrehozta: Koltai András, Benda Borbála, Horn Ildikó, Péter Katalin 2006–2008. (<https://archivum2004.piarista.hu/arisztokrata/>)
- Bariska István 1993: *A kőszegi uradalom és az osztrák kamarai zálogügyletek*. *Vasi Szemle* (47.) 1. 39–51.
- Dominkovits Péter 2001: *Nemesek Szombathely szabadalmas püspöki mezővárosában a 16. század végén, a 17. század elején* In: Fatuska János – Fülöp Éva Mária – ifj. Gyuszi László (szerk.): *Annales Tataienses II. A mezőváros, mint uradalmi központ*. Tata, 209–240.
- Engel Pál 2003: *A magyar világi nagybirtok megoszlása a 15. században. I–II. Honor, vár, ispánság*. Válogatott tanulmányok. Szerk.: Csukovits Enikő, Budapest, 13–72.
- Fallenbüchl Zoltán: *Magyarország föméltóságai 1526–1848*. Budapest.
- Gausz Ildikó 2013: *Magyar koronázás francia szemmel. Aetas*, (28.) 3. 179–188.
- Hanák Béla 2020: *Zrínyi Miklós nagyszülei és születésének napja. Napút. Irodalom, művészet, környezet* (22.) 4. 3–15.
- Jean Bérenger – Kecskeméti Károly 2005: *Országgyűlés és parlamenti élet Magyarországon 1608–1918*. Budapest.
- Kapossy János 1956: *Művészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből III. Művészettörténeti Értesítő* (5.) 4. 318–330.

- Komáromy József 1962: *Miskolc élete az Anjouk alatt*. Múzeumi füzetek (12.) Miskolc.
- Koppány Tibor 2006: Batthyány (II.) Ferenc és Poppel Éva építkezései – 1590–1640. In: Nagy Zoltán (szerk.): *A Batthyányak évszázadai. Tudományos konferencia Körmenden*. 2005. október 27–29. Körmend, 89–114.
- Kubinyi András 1988: Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idejében. *Századok* (122.) 147–215.
- Mojzer Anna 1994: Spanyol beszámoló Mátyás főherceg magyar királlyá koronázásáról. *Ars Hungarica* (22.) 45–50.
- Nagy Iván 1863: Magyarország családjai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal 10. kötet, Pest.
- Nagy László 2006: Bocskai István Kassán (1604–1606). *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve*. Emlékezés a Bocskai-felkelés 400. évfordulójára. Debrecen, 15–22.
- Nagy László 1976: Káthay Mihály a magyar történelemben. (Egy régvolt politikai gyilkosság) *Valóság* (19.) 1–12. 93–108.
- Pálffy Géza 1997: Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században. *Történelmi Szemle* (39.) 257–288.
- Pálffy Géza 2004: Koronázási lakomák a 15–17. századi Magyarországon. Az önálló magyar királyi udvar asztali ceremóniarendjének kora újkori tovább éléséről és a politikai elit hatalmi reprezentációjáról. *Századok* (138.) 5. 1005–1101.
- Pálffy Géza 2009: Utak az arisztokráciába – bárói címszerzők a 16. századi Magyar Királyságban. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.) *Arisztokrata életpályák és életviszonyok*. Debrecen, 9–24.
- R. Várkonyi Ágnes 1987: *A rejtőzködő murányi Vénusz*. Gyomaendrőd.
- Reiszig Ede 1942: A felsőlendvai Széchy család. *Turul* (56.) 1–2. 33–42.
- Sarusi Kiss Béla 2008: *A természet által megerősített vár: Murány végvár és uradalma a 16. század második felében* Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából 1. Budapest.
- Szendrei János 1927: A diósgyőri vár története. *Hadtörténelmi Közlemények* (28.) 265–351.
- Szluha Márton – Késmárky István 2015: Abaúj-Torna Gömör-Kishont vármegyék nemes családjai. Budapest.
- Takáts Sándor 1915: *Rajzok a török világból I.* Budapest.
- Tomka Gábor 2002: Adatok a szendrői kora újkori erődítések építés- és hadtörténetéhez. *Folia Historica* (23) 1. 99–126.
- C. Tóth Norbert 2018: Erdődi Bakócz Tamás érsek rokonsága. *Turul* (91.) 1. 8–30.
- Wenzel Gusztáv 1872: *Diósgyőr egykori történelmi jelentősége*. Pest.

THE RELATIONSHIP BETWEEN WEALTH AND PRESTIGE IN THE LIGHT OF CAREER ANALYSIS OF TAMÁS SZÉCHY OF RIMASZÉCS

by Sarolta Luterán-Turi

Summary

The Széchy family of Rimaszécs owned estates in Gömör and Abaúj counties at the beginning of the early modern age, and belonged to the „*bene possessionati*”, the wealthy middle-owner stratum of the nobility. The rise of the family began in the last third of the 16th century and was largely due to Tamás Széchy, born around 1555. It is a remarkable model of career history, taking advantage of the mobility opportunities that characterised early modern society. From his status as a landowner in Gömör County, he rose to almost the highest public dignity in nearly half a century. Thanks to Tamás Széchy, the family was integrated into the political and economic elite of the Kingdom of Hungary by the beginning of the 17th century. His rise to power is a good example of the process of the establishment of the hereditary aristocracy that was taking shape in that period.

The study analyses the extent to which the size and geographical location of the estates of Tamás Széchy, who played a role in the rise of the family, influenced the individual success of his family. When and, in what form he acquired these estates, to what extent his prestige increased, and how this interacted with his current official and military role and his relationship with the Habsburg dynasty. In the period of the emergence of hereditary aristocracy, the question of why we do not know of any formal elevation of his rank cannot be ignored.

Keywords: Tamás Széchy, Gömör county, Szendrő, promotion, career investigation, estate strategy